TLIET KAPPILLANI LI GĦAMLU ĠIEĦ LIL BORMLA FIŻ-ŻEJTUN

Dun Anton Gafà, li bena l-knisja
Dun Ġakbu Tortella, li ġieb il-paċi
Kan Dun Pawl Ellul, li qassam ġidu lill-foqra

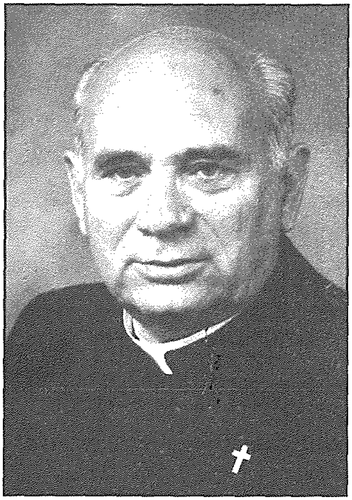

Bormla, Ċentru ta' Vokazzjonijiet

Wara r-rebħa tal-Maltin u l-Kavallieri ta' San Ġwann fuq it-Torok fl-Assedju tal-1565, l-ibliet madwar il-Port il-Kbir bdew jiżviluppaw u jikbru b'rata mgħaġġla. Il-Kavallieri kienu baħħara u ħolqu ħafna xogħol madwar il-port, b'riżultat li l-Maltin kienu jippreferu joqogħdu bil-familji tagħhom viċin il-postijiet tax-xogħol tagħhom. Din ir-rata ta' żvilupp mgħaġġel kompliet tikber fi żmien l-Ingliżi li ħolqu eluf ta' mpjiegi permezz tad-dockyard. Hekk, Bormla saret iċ-ċentru industrijali, ekonomiku u kummerċjali tan-nofsinhar ta' Malta. Din iż-żieda fil-popolazzjoni ġiebet magħha żieda fil-vokazzjonijiet saċerdotali b'tali mod, li wara l-Belt Valletta u l-Imdina bir-Rabat subborg tagħha, Bormla kienet tkun il-parroċċa li l-aktar kienet tipprovdi qassisin lid-djoċesi ta' Malta. Hekk per eżempju, fl-1782, filwaqt li Bormla kien hawn 67 qassis, fiż-Żejtun kien hemm biss 27 wieħed[1]. Kienet ħaġa naturali allura, li ħafna mill-kappillani ta' Malta kienu jkunu Bormliżi.

Tlieta kienu l-kappillani Bormliżi fl-istorja tal-parroċċa taż-Żejtun, u t-tlieta li huma għamlu ġieħ lil Bormla, il-belt fejn twieldu.

Dun Anton Gafà (1712-1733)

Nistgħu ngħidu li Dun Anton bena l-knisja parrokkjali taż-Żejtun kollha hu. Fl-

1692, fi żmien Dun Ugolin Bonnici, kienu qegħdu l-ewwel ġebla tagħha, u sal-mewt ta' Dun Ugolin fl-1712 kienu għadhom lestew biss il-kursija. Kien il-Bormliż Dun Anton li, fil-21 sena li dam Kappillan taż-Żejtun, ta lill-Knisja forma ta' salib u lesta l-bini tagħha kollu, minbarra n-navi li saru wara.

Saċerdot intelliġenti

Dun Anton Gafà kien twieled f'Bormla fis-27 ta' Lulju, 1668, bin Klement Gafà u Katerinuzza. Il-knisja ta' Bormla kienet għadha tissejjaħ "Santa Maria del Soccorso". Dun Anton kien saċerdot intelliġenti. Fil-fatt id-dokumenti jiddeskrivuh bħala professur tal-Filosofija u Teoloġija u konfessur tas-sorijiet[2]. Kien ukoll karitatevoli, tant li kienet tiġih ħniena mill-fqar tal-parroċċa tiegħu u ma kienx jieħu minn għandhom il-ħlasijiet finanzjarji li kellu dritt għalihom[3].

Dun Ġakbu Tortella (1787-1802)

Għalkemm Dun Ġakbu dam proprjament kappillan taż-Żejtun għal ftit xhur biss (1801-1802), kien ilu vigarju kurat għal erbatax-il sena. Il-mertu kbir ta' dan is-saċerdot żelanti kien li ġieb il-paċi fiż-Żejtun, paċi li kienet ilha nieqsa madwar 30 sena minn din il-parroċċa! Irnexxielu jwettaq dak li diversi vigarji kurati qablu kienu ppruvaw jagħmlu bla suċċess.

Devot ta' l-Immakulata

Ġakbu Tortella, bin l-ispiżjar Pawlu u Bibiana, nèe Argenta, twieled f'Bormla fl-4 ta' Diċembru, 1726[4]. Fil-Vista Pastorali li l-Isqof Alpheran għamel f'Bormla fl-1751, Dun Ġakbu Tortella hu mniżżel fil-lista ta' 73 qassis li kienu jgħixu f'Bormla! Kien devot ħafna ta' l-Immakulata, u meta sar kappillan ta' l-Imqabba daħħal id-devozzjoni lejn il-Kunċizzjoni f'din il-parroċċa, fejn ukoll waqqaf Konfraternità ta' l-Imqabba ġiet magħquda mal-Ven. Arċikonfraternità tal-Kunċizzjoni ta' San Lorenzo in Damaso ta' Ruma[6].

Anġlu tal-Paċi

Sadattant inkwiet kbir kien beda fiż-Żejtun, fejn, fl-1769 kien ġie impost minn Ruma, kontra x-xewqa taż-żwieten, Dun Franġisk Maria Xuereb, Karkariż, wara li ż-Żabbarin ma riduhx bħala Kappillan tagħhom. Dun Franġisk kellu inkwiet ma' kulħadd, iżda l-aktar mal-Fratelli tas-Sagrament. Saħansitra dan il-kappillan, li kellu rasu iebsa u ma ried qatt jirriżenja, ġie mkeċċi miż-Żwieten aktar minn darba. Għalkemm il-kawża li kellu f'Ruma Dun Franġisk rebaħha, madankollu xorta waħda ż-Żwieten

baqgħu ma aċċettawhx. Il-Granmastru, l-Inkwiżitur u l-Isqof għamlu minn kollox biex iġibu l-paċi fiż-Żejtun. L-Isqof Labini bagħat diversi vigarji kurati, iżda l-inkwiet xorta baqa' sejjer, sakemm l-Ispirtu s-Santu nebbaħ lill-Isqof jibgħat fl-1787 lil Dun Ġakbu Tortella, il-kappillan Bormliż ta' l-Imqabba. B'ubbidjenza umiltà, Dun Ġakbu spiċċa minn kappillan biex sar vigarju kurat ta' parroċċa kollha nkwiet. Kien saċerdot qaddis li nrexxielu jikkalma s-sitwazzjoni.

Kien ukoll bil-ħila tiegħu li ż-Żejtun rċieva t-titlu ta' "Belt Bylandt" mill-Granmastru Ferdinandu Hompesch fl-1797.

Kan Dun Pawl Ellul (1839-1861)

Twieled Bormla fl-14 ta' Marzu, 1802, bin Publiju Ellul u Maria Teresa, nèe Nuzzo[7]. Ġie ordnat saċerdot fit-18 ta' Frar, 1826[8], meta kien ilu diġà tliet snin kanonku tal-Kolleġġjata ta' Bormla. Fil-fatt Ellul kien wieħed mill-ewwel grupp ta' kanonċi li ħadu l-pussess fis-7 ta' Diċembru, 1823. Dam iservi bħala Kanonku f'Bormla sat-30 ta' Jannar, 1834[9].

Il-Kolleġġjata ta' Bormla

Il-prebenda tal-kanonikat tiegħu kien waqqafha hu stess u kienet tikkonsisti fid-dar nru. 60, Strada Marina Senglea, stmata li tiswa 1,400 skud, u li tirrendi 60 skud fis-sena[10]. Dun Pawl kien illawrijat fil-Liġi Kanonika u Ċivili.

Fis-snin tletin kien inqala' inkwiet bejn il-Knisja ta' Malta u l-Awtoritajiet Ċivili Ingliżi, li riedu jindaħlu fl-għażla tal-kappillani Maltin. Din kienet raġuni għaliex fl-1834 il-Kan. Dun Pawl Ellul sar vigarju kurat u mhux kappillan taż-Żurrieq, fejn qatta' erba' snin f'ħidma pastorali. Sadattant iż-Żejtun safa mingħajr kappillan fl-1837 bil-mewt tal-kappillan Dun Bartilmew Sant. Iż-Żejtun, bħaż-Żurrieq, għadda xi snin mingħajr kappillan, u Dun Vinċens Galea kien vigarju kurat sakemm il-Kan. Dun Pawl Ellul ħa l-pussess bħala l-Kappillan il-ġdid taż-Żejtun fl-4 ta' Marzu, 1839.

L-Uffizzjatura ta' Santa Katerina

Matul it-22 sena li dam kappillan taż-Żejtun, Dun Pawl Ellul jibqa' mfakkar l-aktar għal żewġ ħwejjeġ: l-ewwelnett kien fi żmienu li l-Qdusija Tiegħu l-Papa Piju IX, li tant hu maħbub ġewwa Bormla, ikkonċeda fit-22 ta' Ġunju, 1854, il-permess ta' Uffizzjatur proprja u solenni għall-Festa ta' Santa Katarina fiż-Żejtun. Fi kwadru ta' Dun Pawl, li jinsab fil-Mużew taż-Żejtun, il-kappillan jidher iżomm din l-uffizzjatura f'idu waħda, filwaqt li bl-oħra kien jindika l-kampnar tal-knisja parrokkjali. Ħaġa oħra li fiha spikka Ellul kienet l-imħabba kbira tiegħu għall-batuti. Kitba taħt il-kwadru

li semmejna tgħidilna kif Ellul "omnia sua... egenis alendis consumpsit" – "nefaq ġidu kollu... biex jgħin lill-foqra". Kien fl-1861 li Ellul ġie magħżul Monsinjur tal-Katidral. Miet fis-27 ta' Frar, 1882[11].

B'modi diversi dawn it-tliet kappillani Bormliżi taw xhieda ta' ħajja tassew Nisranija u ta' żelu fil-qasam tal-ħidma pastorali. Huma tliet saċerdoti li l-Knisja ta' Bormla għandha tħossha kburija bihom.

Kan. Pen. Dun Joe Abela

Referenzi u noti

1. A.A.M. Kanc. Corr. XX, f.29r.
2. A.A.M. Kanc. Kap. Żejtun, XXI.
3. F. Ciappara, 'Mill-Qigħan ta' l-Istorja, p. 14
4. L-A.P.C. Lib. Bapt. V, f. 48.
5. J. Bonello, 'Giacomo Tortella', Prog. Tal-Festa, Imqabba, 1994
6. J. Bonello.
7. A.P.C. Lib. Bapt. 1798-1809
8. A.A.M., Ordinations Sant, f35v.
9. Ara l-arma tiegħu fl-Awla Kapitulari, Bormla
10. A.A.M., Kanċ Super Erectionem Insignae Colleggiatae... Civitatis Cospicuae', f.38.
11. A.P.M., Lib. Def. VIII, f.322.

Id-data taħt il-kwadru taż-Żejtun'ħi żbaljata. Is-sena 1878, li jġib il-kwadru, hi meta miet monsinjur ieħor, li kumbinazzjoni kellu l-istess isem u għex fl-istess żmien tal-kappillan taż-Żejtun.

SEAMEN'S BAR

Prop. David Bartolo (Tal-Berququ)

Joffru x-xorb ġenwin, snacks u appetizers f'atmosfera tal-ħbieb

35, Triq Santa Tereża, Bormla

Il-Familja Bartolo tixtieq il-Festa t-Tajba lil kulħadd